

INTERVJU BROJA

MEDIJSKA LIČNOST GODINE

Evropski standardi

ĐORĐE VLAJIĆ NOVINAR, DOPISNIK SRPSKOG SERVISA BBC IZ BEOGRADA

Problem je što se u medijskoj oblasti u Srbiji ne prepoznaže, kao uostalom ni u gotovo svim drugim oblastima življenja, šta je to javni interes. Kao što nikada ovde nije definisan nacionalni interes, tako se ne definiše ni javni interes

Đorđe Vlajić prvi je laureat nagrade Misije OEBS-a u Srbiji „Medijska ličnost godine“ koja je ustanovljena 2006. godine. Dugogodišnji dopisnik srpskog servisa BBC-ja, pre toga novinar „prvog tima“ informativnog programa Radio-Beograda, saradnik i podrška Radiju B92 onih godina kada je krčao i šuštao, jer je i za Đorđa Vlajića tada to bilo jedino mesto slobode u etru Srbije.

U intervjuu za „Pravdu u tranziciji“ kaže da je bio iznenađen kada je čuo da je dobio OEBS-ovu nagradu.

- Kada me je Misija OEBS-a u Srbiji proglašila za ličnost godine u medijima nisam zapravo ni znao da takva nagrada uopšte i postoji. Kasnije sam čuo da ona i jeste tada prvi put dodeljena. Šef Misije OEBS-a u Srbiji, ambasador Hans Ola Urstad, objasnio je da su oni žeeli da ukažu na neke ljudе u ovoj sredini koji, po njihovom mišljenju, dele evropske vrednosti i da im za to odaju određeno priznanje. Svakako da mi je to prijalo kao potvrda da neko prepoznaže ono što radim i da na taj način vrednuje moј rad. Nagrada se odnosi na moju ukupnu delatnost – moј posao koji radim za BBC, zatim već nekoliko godina sarađujem sa OEBS-om u oblasti medija na organizovanju seminara i obuci novinara, a i potpredsednik sam NUNS-a, dakle bavim se medijima i medijskom situacijom u Srbiji. Nadam se da će Misija OEBS-a nastaviti da neguje tu vrstu pažnje i priznanja određenim ljudima i da će na taj način nastaviti da ih stimuliše da se kvalitetno bave svojim poslom. Naravno, čovek retko može sam nešto da učini, pa je tako i uz mene bila jedna ekipa ljudi sa kojom već godinama intenzivno sarađujem.

Inače mislim da je uloga OEBS-a ovde u Srbiji veoma dragocena. Pre svega, beogradska kancelarija OEBS-a veoma je važna za vezu Beograda sa Briselom. Drugo, OEBS ima nekoliko svojih odeljenja koja brinu, odnosno pomažu ovdašnjim vlastima da, u saradnji sa nevladinim organizacijama, odnosno civilnim sektorom, unapređuju određene delatnosti, počev od zaštite čovekove okoline pa do medija i slično. OEBS ovde troši ozbiljan novac za takve neke stvari, koji bi inače morala Vlada ili neka druga institucija da potroši. To svakako pomaže Srbiji da prebrodi bar neke tranzicione muke. Treba mudro koristiti šanse koje OEBS pruža, međutim, u toj saradnji često ima i zastoja, pre svega zbog naše poznate balkanske aljkavosti – lako ćemo, sutra ćemo, zapinje se oko rokova i slično. Dosta ljudi ovde razume koliko je za Srbiju korisno i dobro da sarađuje sa OEBS-om, ali, naravno, ima još uvek i dosta podozdrivosti, surevnjivosti tipa – neće nas stranci učiti i tako dalje. U osnovi takvog stava leži duboko nerazumevanje nekih današnjih procesa, ali, srećom, toga je sve manje.

Kad u Srbiji nema ratova i prevrata, ili eventualno krupnijih izručenja Hagu – koje su teme interesantne za BBC?

- Za nas je Srbija veoma interesantna – pre svega zato što je to program koji se pravi na srpskom jeziku, delimično ovde u Beogradu, a delimično u Londonu, odakle se i emituje. To ne znači da je Srbija na listi prioriteta interesovanja svetskih medija. Kada je ovde prestao rat, a rat jeste svetska vest, i kada je ceo region ušao u neku fazu smirivanja i međusobne saradnje, približavanja Evropskoj uniji i evroatlantskim integracijama, svetski mediji su u priličnoj meri izgubili interesovanje za Srbiju. Ona je sada interesantna na drugi način. Interesantna je pre svega zbog tranzicije koja se ovde odvija. Tranzicija nije samo izmena zakona, usvajanje novih, privatizacija, promena vlada. Tranzicija je u osnovi promena vrednosnog sistema i svesti ljudi. Vreme i okolnosti u kojima se živelio su prošli, dolazi drugačije vreme, drugačiji sistem vrednosti koji mora da se promoviše kako bi ljudi mogli da se uklope i da dimenziionišu svoj život i svoju svakodnevnicu i da u tome vide neku perspektivu. Dabome, to je najteži i najsporiji deo tranzicije iako je u nekim zemljama išlo nešto brže, u nekim sporije. Srbija je i tu na početku i ne treba se zavaravati. Ona jedva da je domaćila polovinu tranzicionog puta – i u ekonomiji i u socijalnoj oblasti. Srbija je bliža početku nego kraju tranzicije. Svest ljudi je tu najteže menjati. Postoje oni koji takve promene prepoznaže i prihvataju, ali i oni koji ih nikad ne prihvate. Međutim, generalno, na nivou društva i zajednice, to je proces koji se odvija godinama. Zbog toga će Srbija, pa i druge zemlje u

tranziciji, još dugo kašljucati prihvatajući taj novi sistem vrednosti. Za Srbiju je dodatno otežavajuća okolnost i problem koji ima i sa Kosovom.

Za ovdašnje medije i ovdašnje političare Kosovo je interesantno na jedan način dok se BBC stvarnošću u Srbiji bavi na nešto drugačiji način. Mi ono što se događa pokušavamo da stavimo u nešto širi kontekst. Za nas, sam po sebi, neki događaj ne znači mnogo. Recimo, izbori u Srbiji: za društvo u Srbiji oni su događaj koji opredeljuje sudbinu; mi se izborima bavimo u mnogo širem kontekstu, analiziramo šta oni mogu doneti, koji je odnos političkih snaga, kako će se to reflektovati na budućnost Srbije i regiona itd. Mi nismo pratili izbornu kampanju kao što su to radili mediji u Srbiji. Mi se bavimo ključnim stvarima u programima partija, koliko je to ostvarljivo, koliko realno, i uopšte, pokušavamo da napravimo poređenja između njih. Mi na komparativan način posmatramo političku ponudu u Srbiji, procenjujemo realnu snagu svih političkih subjekata i u kom smeru bi one, ako dođu na vlast, okrenule kormilo Srbije. Pokušavamo građanima da predstavimo ono što mislimo da, u bavljenju tim ključnim socijalnim temama, domaći mediji ne rade dovoljno. Bavimo se i posledicama u širem smislu – šta bi bilo ako neka politička opcija dođe na vlast. Mi nismo u kompeticiji sa lokalnim medijima, ne trkamo se sa njima ko će pre da sazna, ko pre da objavi. Politika BBC - ja je da informacija pre svega mora da bude krajnje tačna, zatim da se oslanja na validne, kredibilne izvore, da se ukrste najmanje dva izvora i da mora da bude kontekstualizovana. Dakle, gola činjenica u BBC-ju ne znači mnogo.

Profesionalni standardi BBC-ja predstavljaju uzor u novinarskoj profesiji. Koliko je moguće, iz pozicije današnje srpske medijske situacije, poređiti ih sa standardima u domaćim medijima?

- Postoji, naravno, ozbiljna razlika ali ja mislim da je to više razlika u uslovima rada nego u kvalitetu novinara. Domaći mediji ovde su u takozvanoj medijskoj utakmici, većina njih, osim onoga što pretenduje da postane takozvani javni servis, mada i javni servis ima tu komercijalnu funkciju, dakle i on je takmac na tržištu. Zapravo, svi oni trude se da prežive na tržištu. Možda bi zato bilo uputnije poređiti britansku medijsku scenu sa srpskom jer ova vrsta programa koju mi radimo je nešto drugo,.BBC je javni servis, Svetska služba BBC- ja je finansirana iz dela državnog budžeta, preko Ministarstva za spoljne poslove, tako da mi nismo u tržišnoj utakmici. Ne zavisimo od toga koliko će naš program biti slušan ili koliko ćemo imati reklama. U Britaniji je u javnom servisu uspostavljen jedan sistem vrednosti, profesionalnih vrednosti, koje on mora da neguje. Svi koji rade u javnom servisu moraju to da prihvate ili ne mogu da rade tu. BBC radi dosta na tome da se profesionalni standardi neguju kroz razne kurseve, škole, itd. To je skup pravila koja se moraju poštovati. BBC neguje svoje novinarstvo. Ne znam da li bilo ko u Srbiji ima organizovane škole ili kurseve za svoje novinare. Doduše, strane agencije, strane institucije, poput OEBS-a, Saveta Evrope itd.organizuju obuku novinara.Oni su uočili da je nivo profesije u Srbiji relativno nizak.

U onom Miloševićevom vremenu izgubilo se nešto što se zvalo redakcijska škola. Danas teško možete po načinu na koji neko piše ili pravi radio, ili televizijsku emisiju, da prepoznate koja je to stanica ili novina. Ovde je veliki zamah dobila personalizacija novinara. Novinari su se personalizovali kao autori tekstova, emisija, programa. Međutim, ne postoji neka vrednosna vertikala u uređivačkoj politici medija.Takođe, postoji vrlo ozbiljna kriza profesionalizma u tom smislu što je to jedna od retkih profesija u koju svako može da uđe, i bez dovoljno škole, i bez dovoljno obrazovanja, i bez dovoljno znanja. Lično mislim da je ova profesija jedna od najvećih kolateralnih šteta Miloševićeve vladavine. On je stvorio jednu šizofrenu situaciju u ovoj oblasti. Posle onog početnog perioda u kojem je učvrstio vlast i napravio diferencijaciju u medijima, veliki deo profesionalaca ostao je bez posla, ili su bili naterani da funkcionišu na autocenzuru kako bi sačuvali posao.Istovremeno, Milošević je, svesno ili ne, otvorio medijsko tržište ali na potpuno pogrešan način. Svako je mogao da osnuje novine, a u elektronskoj oblasti napravio je potpuni haos. I sada postoji preko hiljadu radio i tv stanica. Radio-difuzna agencija sada pokušava da na neki način uvede red u taj haos, ma šta to značilo. To tržište je, dakle, počelo da guta radnu snagu, odnosno novinare, ali, na žalost, to su uglavnom bili neuki ljudi, bez profesionalnog iskustva i često bez elementarnog obrazovanja. Ukratko, napravljena je ogromna šteta. S jedne strane, izjureni je veliki broj profesionalaca koji su teško nalazili posao, a s druge strane počeli su da se otvaraju razni mediji, razne radio i tv stanice u koje je nagrnulo i kuso i repato i to je odmah počelo sebe da naziva novinаром. Istovremeno, gubio se i uređivački kadar tako da je napravljena bojim se, nepopravljiva šteta srpskom novinarstvu. Kao dodatak krenulo se u tabloidizaciju medija, posebno elektronskih.

Problem je što se u medijskoj oblasti u Srbiji ne prepoznaće, kao uostalom ni u gotovo svim drugim oblastima življenja, šta je to javni interes. Kao što nikada ovde nije definisan nacionalni interes, tako se ne definiše ni javni interes. Međutim, postoje neki moralni okviri, neka profesionalna pravila koja treba da omoguće da se jasno artikuliše ono što je interes javnosti. Upravo taj javni interes morao bi biti mera delovanja medija. Privatni, komercijalni mediji jesu vlasništvo onoga ko poseduje kapital i ko ih je osnovao, međutim, teško će negde u svetu naći situaciju sličnu onoj, donedavno na BK televiziji: ona je bila ozbiljan i glasan razglas pre svega porodice, pa kasnije i partie koju je vlasnik osnovao. Meru privatnog vlasništva i javnog interesa treba tražiti u tome da, naravno, vlasnik može da koncipira uređivačku politiku i da ima lični interes, ali samo do granice narušavanja javnog interesa. U Srbiji ne postoje dovoljno razrađeni ni zakonski mehanizmi niti se primenjuju oni koji već postoje, a nema ni

moralnih standarda ili mehanizama javnosti koji bi u takvim slučajevima upozoravali medije i vršili pritisak na njih jer su zašli u zabranjenu zonu, odnosno u nedozvoljenu zonu narušavanja javnog interesa. Nije mnogo urađeno u Srbiji ni posle 2000.godine. Još uvek je lako prepoznatljivo koji interesi stoje iza kojih medija. Naravno, mediji često menjaju partnere, baš kao i političari. Mislim da će tu prosto biti potrebno vreme, i to dosta vremena, da se medijska slika Srbije polako dovodi u red.

Mislite li da će tržište samo regulisati, odnosno sankcionisati ponašanje medija, ili bi tu trebalo da postoji strožija zakonska regulativa?

- Tržište nije čarobni mehanizam. Ono reguliše one takmace koji su na tržištu. Međutim, pravi problem je u tome što izvršna vlast svakako neće olako pustiti iz ruku kanale uticaja na medije i žestoko će se boriti da zadrži ključnu poziciju u njima. Bilo bi, naravno, čudno da se vlast lako odrekne monopolna na informaciju, međutim, moraju se uspostavljati mehanizmi koji će razvlašćivati politiku, a to je taj pritisak javnosti. On mora postojati i u pisanju zakona, u stvaranju zakonskog okvira za delovanje medija. Kada se napravi jasan i funkcionalan zakonski okvir onda opet treba insistirati na poštovanju, na primeni tih zakona. Jedino javnost može da utiče na takave procese u Srbiji.

Nije to specifičnost samo Srbije, to se događalo i u svim zemljama u tranziciji. Ti zakasneli socijalni procesi omogućili su da u siromašnim sredinama, sa nedostatkom demokratskih tradicija, vladajuće nomenklature kreiraju pravila i prave zakone u koje ugrađuju sistemske greške koje, opet, ostavljaju mogućnost da vlast zadrži arbitralnu poziciju. Pritisak javnosti, javni mehanizmi moraju prisiliti vlast i političare da takve stvari ne rade, ili bar da ih ne rade u preteranoj meri. Pogledajte sada kakva je naša situacija u radio-difuziji. Tu imamo pravu zbrku, od početka. Nisu tu samo sadašnja Vlada i sadašnja RRA krivi. Taj problem počeo je još pisanjem Zakona o radiodifuziji 2001.godine, koji je radila ozbiljna ekspertska grupa, uz pomoć stranih stručnjaka. Onda su se tu upleli razni interesi i pokazala se nezrelost i vlasti, ali i onih koje možemo nazvati civilnim sektorom. Ko je pažljivo slušao šta se priča i kako se govori, kako se neke stvari guraju kroz taj zakon, mogao je jasno da prepozna da se na kraju sve svelo na prebrojavanje „naših“ i „njihovih“ u Savetu Radiodifuzne agencije. Vlast je to, kroz skupštinsku debatu i „prepeglavljivanje“ zakona amandmanima okrenula kako je okrenula i došlo je do neke vrste blokade. Umesto da se od početka uvodi red u radiodifuziji, da se naprave jasni kriterijumi, mi smo sada došli do toga da, u suštini, svaka nova vlada, svaka vladajuća koalicija ili skupštinska većina ima moralno pravo da kaže – ovo što su radili prethodni nije dobro, hajde da napišemo novi zakon. I ponovo stvari počinju iz početka, nova vlast podešava novi zakon prema svojim interesima. To je ono što je veoma loše za Srbiju. Ako se stvari od početka ne postave kako valja uvek će se stvarati taj mehanizam da se ono što je već urađeno iznova razgrađuje, da se pravi nešto novo i da se onda kroz to prelamaju i novi interesи.

U Srbiji je uvek bivalo tako, svaka nova vlast počinjala je od nule ne mareći mnogo šta je prethodna radila.

- Demokratska tradicija u Srbiji vrlo je krhka i kad malo zavirite u bližu, a i u dalju istoriju, naći ćete da je bilo više diktatura nego perioda demokratske vlasti. To je napravilo neku vrstu totalitarnog koda u svesti ljudi u Srbiji i čini se da oni lakše korenspondiraju sa totalitarnim vođama. Moguće je da su i zato otpori i sporost u sprovođenju reformi i prihvatanju demokratskih tekovina tako snažni. U Srbiji ne postoji demokratska inercija. Pogledajte, recimo, istoriju funkcionisanja Britanskog parlamenta. Ona je u nekom periodu bila turbulentna, kasnije su se ustalili mehanizmi koje više niko i ne pokušava da poremeti. Ili, pogledajte funkcionisanje državne uprave u svim uređenim društвima: svaka promena vlasti tamo završava se promenom ministra i, eventualno, njegovog zamenika. Ispod toga postoje ozbiljni državni činovnici koji rade ozbiljan državni posao. Oni postoje da taj deo državnog mehanizma funkcioniše što je moguće bolje. Kod nas, kad se promeni ministar menja se sve, do sekretarice. Dovedu se novi ljudi uz sve one stare i onda se žalimo da imamo pretrpana ministarstva, previše zaposlenih u državnoj upravi, nefunkcionalnu državnu upravu, itd.

Mnogi smatraju da Srbija zaostaje u reformama jer je zarobljena nacionalizmom i još uvek nespremna da se, bez preteranih emocija, suoči sa istinom o sebi.

- Ovde su te nacionalne priče stalno neiživljene. Na različite načine može se gledati na našu bližu i dalju istoriju, ali ono što je, čini mi se, najvažnije, jeste da je ovde ponovo počinjeno veliko zlo, a da nisu izmireni ni stari istorijski računi. Ne možete vi sada očekivati da se ovde ljudi posle svega vole i žive u spokoju i sreći. Na ovom prostoru je taj istorijski ratni prtljag stalno bio raščišćavan, tu je stalno neko nekom vraćao dugove iz nekog prethodnog rata. Srbi su napravili kobnu grešku kad su raspad bivše Jugoslavije shvatili kao priliku da vrate neke svoje istorijske dugove onim drugima. Činjenica je da je zločina najviše bilo u onim sredinama u kojima je tih užasa i iz prethodnog rata bilo najviše – dakle Bosna i Hrvatska, pre svega.

Ja, nasuprot mnogima, mislim da je ovde ipak došlo do ozbiljnog otrežnjenja i suočavanja sa tim mраčnim periodom iz nedavne prošlosti. Naravno da je kao recidiv življjenja na ovom prostoru u glavama

mnogih ljudi ostala ta simplifikovana priča koja im je godinama servirana. Ali, kad malo zarezbete ispod te površine, kad uđete u razgovor i postavite pitanje – dobro, ubijali su i Srbe, ali ko je pobio onih osam hiljada ljudi u Srebrenici – onda stiže potpuno drugačija vrsta reakcije kod dobrog dela razumnih ljudi: oni osećaju neku vrstu stida što je neko u njihovo ime, u ime njihove dece ubijao neki narod. Nije lako prihvati da se stidiš u ime nečega što lično nisi uradio. Čini mi se da ljudi najradije beže od tih ružnih priča. U odnosu prema bliskoj prošlosti i zločinima u ratu, oni kao da žele da zaborave i prekriju pepelom ne samo zločine koje su Srbi počinili već i one koji su činjeni nad Srbima. Hteli bi da se stranice te knjige već jednom zatvore i da idu dalje. Ta amnezija, naravno, ne samo da nije moguća, ona nije ni dobra za Srbiju. Pre svega to se stalno razbija i sudara sa stvarnošću, kroz hašku priču a onda i kroz procese za ratne zločine koji se u Srbiji ozbiljno vode i koji, očigledno, tek predstoje. Interesantni su rezultati jednog nedavno rađenog regionalnog istraživanja koje se bavilo stepenom nacionalizma na Zapadnom Balkanu. Srbija je tu bila nisko plasirana, mada tu treba imati u vidu mudro upozorenje profesora Mitrovića da se opasnost od nacionalizma ne meri brojem nego žestinom u glavama ljudi. Dakle, uvek postoji kao latentna opasnost.

Istorijski gledano, nijedan se narod nije lako i brzo odredio prema sopstvenim zločinima.

- Tu postoje dva puta: jedan je onaj odozgo kada se na nivou države time bavi, uradi se nekoliko procesa, pokaže se dobra volja da je država to htela da uradi, a onda u nekom momentu iskršnu važnije teme i to nestane. To je loš model, mislim da se tako taj problem ne može rešiti. Čini mi se da je mnogo bolje za mentalno zdravlje nacije da se te stvari raščiste koliko god je moguće više, a to je moguće samo iznutra. Ovde postoji to Specijalno odjeljenje Okružnog suda za ratne zločine, postoji tužilaštvo, policija, ti mehanizmi su uspostavljeni. Oni moraju i treba nesmetano da rade, a pored toga i u Hagu ima jako mnogo materijala koji će verovatno biti prosleđen lokalnim pravosuđima. Te procese treba savesno uraditi i izvesti do kraja. Međutim, ja ne volim termine kao što je denacifikacija. Mislim da to ne pripada ovom vremenu, pre svega zato što na prostoru bivše Jugoslavije nije bilo totalne žrtve kao što je to bio slučaj sa Jevrejima u Drugom svetskom ratu. Ovde su svi učestvovali, s tim što su neki prošli mnogo gore, neki manje loše. U nekom trenutku svi su bili i žrtve i zločinci. Teško je to smeštati u okvire i praviti paralele sa Nemačkom. Međutim, ima puno razloga da država i politička elita koja vodi ovu državu podržava ovaj mehanizam sve dok bude razloga da on funkcioniše. To bi trebalo da postane neka vrsta rutine – da se nastavi sa suđenjima za ratne zločine sve dok se i poslednji slučaj ne završi i ne dovede do kraja – pre svega zbog žrtava, a zatim i zbog nas samih.

U srpskoj političkoj javnosti danima dominira problem statusa Kosova. Kako se u BBC-ju prati ta tema?

- Mi pokušavamo da što preciznije stvorimo sliku pozicije najvažnijih međunarodnih činilaca u odnosu na status Kosova. Naravno da pratimo i ono što se svakodnevno događa u vezi s tim, ali i nastojimo da to, što je moguće više, stavimo u kontekst konačnog rešavanja kosovskog problema. Po pravilu koristimo mišljenja eksperata koji se bave Kosovom a koji kosovski problem smještaju u kontekst regionalnog okvira i okvira odnosa u široj međunarodnoj zajednici. Tako je jedna od priča koju smo mi otvarali – tretirali smo je kao nešto što bi mogao biti jedan ugao gledanja na rešenje kosovskog problema - bila rešavanje albanskog nacionalnog pitanja na Balkanu. Oni sada žive u nekoliko država. Dakle, mi se ne bavimo komentarisanjem dnevnih izjava, više nastojimo da što je bolje moguće pojasnimo neke odnose na Balkanu uopšte, šta stvarno znači Rezolucija 1244, šta je Kumanovski sporazum i slično. U našim programima mi pokušavamo da analiziramo da li za Kosovo uopšte postoji kvalitetan izlaz i rešenje.

Šta je za Srbiju kvalitetno rešenje?

- Ne znam da li neko uopšte može do kraja da odgovori na to pitanje. Mada je, prema Rezoluciji 1244, Kosovo još uvek u okviru Srbije, faktičko stanje je da Srbije tamo više nema niti je većinsko stanovništvo Kosova želi. Šta bi bio najbolji interes Srbije? Neki tvrde da bi Srbiji bilo najbolje da ostane bez Kosova jer bi se time, iako bi ostala bez velikog dela svoje teritorije, rešila i velikog dela neprijateljski raspoloženog stanovništva koje je uz to još i siromašno i nerazvijeno. Ekonomski interes Srbije je tu drugo pitanje. Na Kosovu postoje određeni prirodni resursi i ja nisam siguran koliko je pameti i takta u vezi s tim imala međunarodna zajednica. Ne znam šta će se dogoditi ako se pred nekim međunarodnim sudovima otvore pitanja vlasništva i privatizacije na Kosovu. Ima tu mnogo otvorenih pitanja na koja nisu ni pokušani da se daju kvalitetni odgovori. Postoji jedan dokument, mi u našim programima ponekad podsetimo na njega, koji se uopšte ne poštuje: to je takozvani sporazum Hekerup-Čović – međunarodni dokument koji je Srbiju u vreme gospodina Hekerupa doveo u poziciju partnera u rešavanju važnih kosovskih problema- bezbednosti, slobode kretanja, ekonomije itd. To je potpisano, ali je Hekerup ubrzo nestao sa Kosova a sledeća civilna misija je zaboravila da taj sporazum i postoji, što Beograd nije umeo ili želeo da nametne kao temu.

Šta je, po Vašem mišljenju, verovatna opcija za Kosovo?

- To je teško predvideti iako tu nema mnogo mogućnosti, a mi znamo kako su raspoloženi glavni akteri u

rešavanju ovog pitanja. Šta će se stvarno dogoditi teško je do kraja predvideti u ovom trenutku. Svakako taj račun je relativno krhkak kako god se on bude pravio. Neki orijentir biće Ahtisarijev plan.U tim pregovorima postoji više strana – Srbija, civilna administracija na Kosovu, privremene institucije na Kosovu, Kontakt-grupa koja je heterogena, UNOSEK koji su ustanovile UN. Ja sam sebi ponekad postavim pitanje – šta ako neko, recimo, sutra kaže: Kosovo ostaje u Srbiji? Da li to znači neku visoku autonomiju u smislu da se Kosovo samo nalazi iza onoga što se zove srpska granica a da pri tome nema baš nikakve veze sa srpskom vlašću i da ima svoju potpuno autonomnu i suverenu vlast? To doduše otvara prostor da se vremenom uspostave neke nove i kvalitnije veze sa Srbijom. S druge strane, pitam se, šta ako neko kaže: nema više Kosova u Srbiji? Onda će opet da nastane pravi politički cirkus, kvariće se odnosi sa međunarodnom zajednicom, sa zemljama koje budu priznale nezavisnost Kosova.

Kako između ta dva kamena spoticanja - haškog i kosovskog - može Srbija da stigne u Evropu što, prema nedavnim anketama, priželjkuje preko od 70 odsto njenih građana?

- Tehnički govoreći, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju je skoro gotov. To je stvar dva ili tri sastanka i to se za vrlo kratko vreme može završiti, naravno ukoliko se ispunii haški uslov. Zašto to politička elita u ovoj zemlji nije do sada učinila, možemo da naglađamo. Lično mislim da Vojislav Koštunica i ljudi oko njega čekaju nadajući se da će na neki način Haški tribunal biti zatvoren i bez isporučivanja Mladića i Karadžića. Već godinu i po dana ništa nije urađeno, Vojislav Koštunica tvrdi da su rokovi bili nametani sa strane, ali fakat je da je prošlo godinu i po dana od odlaska u Hag poslednjeg optuženog. To nijedna ozbiljna vlada ne bi smela sebi da dopusti jer je bilo jasno da se to tek neće uraditi u predizbornu vreme. S druge strane, Srbija jeste popravila svoje ekonomske i demokratske performanse. Ona jeste mnogo bliža Evropi nego što je to bila pre šest godina. Neki ekonomisti tvrde da je Srbija u najmanju ruku jednaka sa Rumunijom i Bugarskom koje su ušle u Evropsku uniju. U svakom slučaju, Srbija je značajno napredovala u usklađivanju svog zakonodavstva sa evropskim, problem je doduše što se ti zakoni donose ali se nedovoljno, ili loše primenjuju. Takođe, treba imati u vidu da Evropska unija ima i svoje lične probleme koje će morati da rešava. Srbija ima dobru perspektivu, ali jedna od ključnih stvari koja ovde nije dovoljno jasno saopštена ljudima jeste da to što Srbija treba da uradi u približavanju Evropskoj uniji nije samo zato da bi ušla u evropske integracije, već je svrha toga da se podignu ukupne performanse sistema, da je to vrednost za državu samu, da će ona biti bolja, da će život njenih građana biti bolji. Dakle Srbija to treba da uradi zbog sebe, kako bi ovde ljudi bolje živeli, kako bi sistem bio kvalitetniji i efikasniji, a pridruživanje Evropskoj uniji će već doći brže ili sporije. Ja mislim da je tu došlo do zamene teze, zamene cilja. Ne treba da bude cilj Srbije ulazak u Evropsku uniju sam po sebi, cilj je da se podignu performanse sistema, kvalitet države i života njenih građana.

Postoji i druga strana te priče, a to je ponašanje Evrope u odnosu na Srbiju, pre svega kada je u pitanju vizni režim?

- Ja mogu kao ilustraciju za tu priču da vam ispričam kako sam nedavno tražio vizu u jednoj ambasadi i dobio je na sedam dana, što jeste ponižavajuće. Bio sam veoma ljut. S druge strane, činjenica jeste da Srbija kao država nije rešila niz stvari koje je morala i mogla do sada da reši a koje su bitne za putovanje – kvalitetna, zaštićena dokumenta, nadzor granica, sporazum o readmisiji i još gomilu nekih stvari koje bi olakšale povoljniji vizni režim. Zatim, Srbija objektivno i tu ima problem Kosova – njihovi pasoši su srpski. Ona još uvek nije jasna kao država, još uvek su važeći pasoši SRJ, čak ne ni SCG. Dakle, ni Srbija nije uradila mnogo toga kako bi olakšala vizni režim. Ovde je uvek ta priča o viznim olakšicama predstavljena kao politička stvar, odnosno stvar dobre volje Evropske unije. Nije baš tako, iako ima i toga. Zašto Srbija nije uradila svoj deo posla? Čak verujem da bi za neke stvari koje iziskuju dodatni novac dobila sredstva i iz određenih fondova, inače je nekoliko milijardi evra došlo bespovratno u Srbiju kako bi se neke od ovih stvari rešile. Znam pouzdano da je za štampanje pasoša dobijena oprema milionske vrednosti. Nije to dakle samo stvar političke odluke Evropske unije. Pitanje je s kojim pravom se traži Šengenska viza ako sami niste uradili svoj deo zadatka?

Razgovarala:
Vera Nišić,
v.d. direktora „Filmskih novosti“